

(Részlet)

[...]

nem igaz és hozzá nem költői. Ahogy tavaly június előtti verseinek egy részére — például a választási ciklus több darabjára — valami nem is optimista, hanem rózsaszínű, már-már édeskés életszemlélet volt a jellemző, úgy ma nem egy versét indokolatlan borúlását, pesszimizmus, bajkeverés lengi át. S ahogyan az előbbi nem volt igaz, nem igaz ez a mostani sem. Ahogyan annak nem volt nevelő értéke, ez egyenesen félrenevel. A Borul a föld című versben a kormányprogramm során feltárult hibák villannak fel csüggedt-haragos költői képekben — hibák, amelyeket nem a költő, hanem a párt tárt fel s amelyeket sorban kijavítottunk — s a végén mindezt keretbe foglalja a népbe vetett bizodalom különben szép költői képe:

»Ne féltsétek ezt a konok népet
erős, mint az újuló természet.«

Nagyon indokolatlan kél föl az emberben a kérdés: kitől, mitől ne féltsük ezt a »konok népet«? A szocializmustól talán? — amelynek építése közben ugyan követünk el hibákat, de amelynek a lényege az, hogy a »megújuló természet« csodálatos erejét adta és adja szüntelen népünknek. A népben való, különben szép és nemes bizodalomnak ilyen drámai költői hangulata a felszabadulás előtti költészet egy részére volt jellemző, amikor a nemzet alatt élő nép örök megmaradásának a reményével biztatgatták magukat, akik nem tudtak hinni a felszabadulásban. De most, amikor ezé a »konok népé« itt az ország, s ez épít jelent, jövendőt, a belőle nőtt párt vezetésével, amikor nem a »nemzet alatt« él már a nép, hanem ő maga a nemzet, miért e drámai, optimistának látszó, de mélyen pesszimista, hitetlen önbiztatás? Az a költői kép, ami ebből a versből kibomlik, nem a mi életünk mélyebb igazsága, hanem az igazság meghamisítása.

Miért beszéltek ilyen bőven erről az önmagában nem nagyon jelentős versről? Mert mint cseppben a tenger, tükröződik benne az a súlyos és káros politikai eltévelyedés, ami nemcsak Kónya egyes utolsó verseire jellemző, hanem több költőnkre, több költőnk több versére is jellemző. Említhetem: itt a tehetséges és költészetünkben sok vonásában új, friss hangot képviselő Sipos Gyulának több versét: Baj van ebben a faluban, Allatmese stb. Kritikánk gyengeségét mutatja, hogy hibaként csak a prózaiságot rótták fel Siposnak és nem vették észre, hogy e formai gyengeség mögött súlyos szemléletbeli hiba van. Vagy megemlítem még **Eörsi István**: *Bizalomért* című versét az Új Hang decemberi számában, amely a nép s a párt és állam közötti szakadásnak hamis, hazug költői képét festi fel. De ismétlem: nemcsak az említett költőkről van itt szó. Részben más költők megjelent verseivel is lehetne szaporítani e példákat. Részben az egyes szerkesztők is tanúsíthatják, hogy sok ilyen bajmutogató, nehézségeket strófiákba szedő költői mű lapul a szerkesztőségi fiókokban.

Mint mondtam: a költészet az, amely legelsőként jelez; jelenleg az eszmeietlen naturalizmust. De hogy itt sem véletlen s nemcsak *egy* írók *egy* írásaiban fellelhető, hanem szélesebbkörű jelenségről van szó, azt más műfajok is jelzik.

Elég korán jelezte már az »Uborkafá«-nál a szatira eltorzulása — de ez sem elszigetelten. Ebben a vonatkozásban az újabb szatirikálisérletek közül hadd említsem meg K. Grandpierre Emil »Csodakáder« című írását a Csillag februári, s Örkény Istvánnak »A szent« című karcolatát a Csillag júniusi számából. Grandpierre különös műfajú írásában lényegében helyes eszme-futtatásokat mond a szocialista szatíráról, de ahogyan a »Nem közönséges karrierista« »csodakáder« háborítatlan útját leírja a mind magasabb polcokig, az teljesen ellene mond az általa tett eszme-futtatásnak; az meghamisítja a mi világunkról alkotott képet. S hogy a szatírával, a szatírában nélkülözhetetlen éles és bátor bírálattal hogyan lehet visszaélni, ártani, arra jellemző Örkény István említett »A szent« című szatirikus karcolata, amely az egyes párttagokban nyilván meglevő farizeusság kigúnyolása címén valójában a pártot gúnyolja ki, cinikus módon; szatira címén destruktív persziflázst csinál.

A prózairodalomból a naturalista eltorzulás példaképeként említhetem Győri György »Tragédia«, vagy Tóth László »Verekedők« c. novelláját a Csillag, és G. Nagy János jegyzetét az Új Hang utolsó számából. (Persze, a felsorolás ezzel korántsem teljes.) A »Tragédia« témája ugyanaz, mint a »Rossz asszony«-é — egy házasság felbomlása. De míg ez utóbbi a szocialista erkölcs győzelmét sugározza, addig Győri novellájára

az öncélú, nyomorúságmutogatás lehúzó naturalizmusa jellemző, és végső soron az a hamis, nem is igaz — ha nem is az író akaratából, de hamis — tanulság csendül ki belőle, hogy az asszonsors nálunk ugyanaz, mint volt tíz, húsz, ötven évvel ezelőtt, nem változott a világ. Vagy a »Verekedők«? A »Valóság mélyebb ábrázolása« címen a mi életünk perifériáin élő lumpen elemek életét villantja elének nyers színekkel. S mindehhez még csak ennyit: a Filmgyár dramaturgiáján is jelentkeztek az utóbbi időben írók — főleg fiatalok — forgatókönyvekkel, amelyekre szintén a durva naturalizmus a jellemző.

Ebbe a jelenségsorozatba tartoznak az olyan tévnyezetek is, mintha a mi életünk fő konfliktusa a bürokrácia és a nép közötti konfliktus lenne. Ez kapott erős hangsúlyt az emlékezetes falusi anketón, s ezt tükrözték Urbán »Uborkafá«-jának megbírált hibái. Erről beszélt részben Örkény sokat emlegetett októberi cikke, s tulajdonképpen az ott megírt helytelen nézetek irodalmi ábrázolása az ő, t. i. Örkény »Tóni bácsi igazsága« című karcolata a Csillag decemberi számában. Ebben arról van szó, hogy Tóni bácsi Sztálinvárosból Komlóra akar menni dolgozni, el is mehetne, de valami bürokratikus hercehurcán kell keresztülvergődnie, ami az élettől is elveszi a kedvét. Helyes ezt élesen megbírálni? Joga van erre az írónak? Feltétlenül. De Örkény ebből az esetből mély ellentétet konstruál a dolgozók s lényegében a szocialista építés tervfegyelme között: »A kommunizmusba millió út visz« — írja —, »annyi út, ahány ember oda tart. S ezeket az embereket nem lenne szabad összetereelni, katonás sorban menetetelni, uniformisba öltöztetni és kurta vezényszókkal dirigálni nekik...« Ez nem a bürokrácia kinövéseinek jogos szocialista kritikája, hanem a mi rendszerünk kispolgári kritikája: nem lett volna helye a Csillagban!

Mit mutatnak mindezek a jelenségek?

Azt mutatják, hogy írónk egy része nem értette meg, vagy nem jól értette meg a júniusi határozatokat, s nem érti vagy nem jól érti pártunk politikáját. S különösen aggasztó a dolog azért, mert általában az úgynevezett »derékhad« íróiról, vagy fiatal, tehetséges írókról van szó, akik jórészt már a mi neveltjeink. *Íróink egy részének súlyos eszmei gyengesége tükröződik ezekben a hibákban.*

Egyes írónknál zavarok vannak az irodalom népvelő szerepének értelmezése körül. Abból, hogy az ellentétek harcában folyó fejlődés hiteles ábrázolása megköveteli az ellentétpár másik oldalának, a visszahúzóznak, a bajnak, a nehézségnek a megmutatását is — nem egy írónk azt a következtetést vonta le, hogy most már csak, vagy elsősorban erről kell írni. Íróink egy része ezért szívésében keresi az élet sötétebb oldalait, az elmaradottságot, s mintha — megírás szempontjából — eleve gyanúsnak, »sematikusnak« találná az élenjárók győzelmeit, sikereink írói ábrázolását. Jó szövetkezetről például alig írtak az utóbbi időben, pedig vannak jó szövetkezeteink: tipikus jelensége az életünknek, s ezek mutatják életünk igazi tendenciáját. S egy szövetkezetet virágzó, közösséggé építeni nem kevés küzdelembe kerül; az ilyen küzdelem megmutatja és megedzi az ember jellemét, szellemi, erkölcsi értékeit s azt is megmutatja, hogy milyen akadályokat és hogyan kell legyőzni az előrejutásért. Szóval: akad itt is elég mély konfliktus!

Megfogalmazva, vagy megfogalmazatlanul nem egy írónkban él olyan nézet, hogy az író feladata ma: »jelzéseket« adni a pártnak a bajokról, a hibákról, bírálni a hibákat. Persze, jelezni a bajokat, bírálni a hibákat joga és kötelessége az írónak, mint ahogy joga és kötelessége minden embernek ebben az országban, akinek szívéigye a szocializmus építése, népünk jövője, virágzó élete. S hangsúlyozom: különösen joga és kötelessége az írónak. *De aki ebben látja a szocialista-realista irodalom főfeladatát, az nem érti a lényegét. A szocialista-realista irodalom lényege: az élet, a valóság konfliktusait élesen felvetve, teljes mélységében megmutatva, ábrázolni e harcban az újnak, az előremutatónak a győzelmét. Nem valami az élettől, a valóságtól függetlenül megkonstruált szabály ez, hanem az életből, a valóságból kinőtt alkotói módszer, mert a mi életünkre az új szakadatlan növekedése és győzelme a jellemző; a magból kibomló csíra és a csírából felnövő fa... Aki nem érti azt, hogy az árnyoldalak ábrázolása csak így, a konfliktusok szocialista-realista ábrázolásának egységében nyer helyes értelmet, az belefullad az eszmeietlenség mocsarába, az hiába lengeti jelzőként »az élet igazsága« ábrázolását, mint írói programot — és nagyon helyes írói programot —, valójában durván meghamisítja az élet igazságát.*

Vannak íróink között olyan nézetek, amelyek mindenekelőtt álló, szinte egyetlen feladatként látják má az élet valóságának szinte szociográfiai részletességű felderítését. Ne féljünk a naturalizmustól, mondják, »aki üsttel bánik, kormos lesz«, aki az élet kutatására vállalkozik, arra mindig leselkedik a naturalizmusba-tévedés veszélye... Az élet részletekig való feltárása nélkül viszont nem lesz élettelen, hiteles irodalmunk, mert ez ma a fő hiányosság.

Ilyen nézet bukkan fel például Erdei Sándornak »Közelebb a valósághoz« című, az Új Hang áprilisi számában megjelent cikkében. Nos, ebben van igazság, — de aki itt megáll s ezt esztétikai rendszerré teszi, az *menthetetlenül utat nyit az eszmei naturalizmusnak! Olyan írói szemlélet nélkül és olyan pártos írói ábrázoló törekvés nélkül, amely a marxista-leninista világnézet s a forró szocialista hit erejével rendezzi és egységre-forrasztja a valóság részeleit, nincs szocialista realizmus.* Ez az, amit József Attila így fejezett ki: »Az igazat ird, ne csak a valódit!«

S meg kell mondanunk: míg egyfelől örülünk az íróinkban feléledt valóságkutató szenvedélynek, s ezt bátorítjuk is, — másfelől nagyon határozottan rámutatunk a veszélyre, amely a valóság megismerésének empirikus szemléletéből ered. Aki a valóság részeit a pártosság igénye nélkül, a valóságot helyesen értelmező világnézet, a marxizmus-leninizmus világnézete nélkül formálja művé, az ma menthetetlenül a naturalizmusba csúszik. *S ha a naturalizmust a kapitalizmus idején még úgyahogy lehetett, mint a valóság megismerésére való törekvést tekinteni, — ma nálunk, a szocializmus világában, menthetetlenül a népi demokráciával való szembehelyezkedés álláspontjához vezet.* De érdemes felhívni itt a figyelmet arra a korlátozott nézetre is, amely — kimondatlanul is — csak a nyers naturát tartja a valóságnak. Holott: valóság a könyvekben felhalmozott tapasztalat is, sőt, — *horribile dictu* — valóság a marxizmus-leninizmus elmélete is. Sajnos, íróink a valóságnak erről a döntő eleméről gyakran megfeledkeznek; nem tanulnak eleget, mondjuk ki magyarán. Az élet »alulról« és »felülről« való szemléletének elválaszthatatlan egységéről gyakran megfeledkeznek. Enélkül pedig sohasem volt, és ma különösen nincs igazán nagy távlatú író.

A valóság ilyen egyoldalú értelmezése, gyakran fetisizálása, vezet oda, hogy íróink nem tudják elválasztani a lényegest a lényegtelenről, hogy — Gorkij szavaival élve, — »békaperspektívából« nézik az életet. Hol van a mi életünk igazi, szélesebb perspektívája azokból a művekből, amelyek a júniusi határozat előtti hibákat-bajokat »leltározzák« még ma is? S nemcsak a szocializmus messzibb, nagy perspektívájáról van szó itt; de nem látják azt a közelebbi perspektívát, amely pártunk új politikája nyomán gazdag eredménnyel bontakozik ki! Egy példát véve: a parasztpolitikában elkövetett hibákat — a párt önkritikáját — költőileg ismételnem ma s nem látni azt, hogy a decemberi mezőgazdasági határozat nyomán hogyan megy előre minden, s nem ezt a politikát segíteni a mi írói eszközeinkkel: ez nem bátorság, hanem súlyos hiba népünkkel szemben.

És itt szólanék az írók felelősségéről, ami körül szintén sok félreértés van.

A Szabad Nép cikke és Rákosi elvtárs beszámolója a *nagyobb írói felelősséggel és hivatástudattal párosult nagyobb alkotói szabadságról* beszélt, — s ebben a fogalmazásban éppen *akkora hangsúly esik a felelősségre, mint a szabadságra.* Íróink egy része pedig csak a nagyobb szabadságot hangsúlyozza.

Talán mondanom sem kell, hogy nálunk, a mi rendszerünkben, a nagyobb alkotói szabadság és a nagyobb írói felelősség nem egymást korlátozó, vagy éppen egymással ellentétes, hanem egymást kiegészítő, egymás termékeny kibontakozását elősegítő tényezők. A párt nem tapasztalatlan, könnyelmű gyerekeknek nézi az írókat, hanem mélyszélesen bízik bennük és sokat vár tőlük. A nagyobb alkotói szabadság és a nagyobb felelősség összefüggését nem úgy értjük, hogy »az utcára kimehettek, de a járdáról le ne lépjenek«, hogy »gyufát kaptatok, de föl ne gyújtsátok a házat«. Íróink javát mély felelősség hatja át népünk szocialista szellemű nevelése iránt, s a nagyobb alkotói szabadság éppen azt jelenti, hogy az irodalom az eddiginél még jobban betölthesse azt a nagy népnevelő szerepét, amelyet *csak mint irodalom,* a saját benső törvényei szerint fejlődve, tudhat betölteni. S fordítva: a nagyobb írói felelőség azt jelenti, hogy a szélesebb, szabadabb alkotói lehetőségeket népünk javára gyümölcsöztesse.

Gondolom, íróink többsége számára az írói szabadság és felelősség ilyen összefüggése egészen magától értetődő — de mégis beszélni kell róla, mert az előbb elemzett eltorzulások ide kapcsolódnak: a felelősség félreértéséhez.

Az író felelőssége: nem vicinális, apró bajokhoz tapadó — hanem történelmi felelősség, mert az író: a nép nevelője. Vajjon igazi, pártos írói felelősség-e az, amely számbaveszi a hibákat, de nem az az elsődrendű írói gondja, hogy pártunk, kormányuk öszspolitikájáért érezze magát felelősnek, az előremutatót ábrázolja, az igazi, teljes perspektívát mutassa?! Nem az, semmiképpen nem az! Nem a nép mellett áll az az író, aki az állami vezetés és a nép közötti hazug ellentét premissziójából kiindulva a bürokrácia és a nép közötti főkonfliktus tévnézetét vallja, akár tudatosan, akár örtudatlanul, hanem a nép igazi érdekeivel kerül szembe, menthetetlenül, akár akarja, akár nem. Mert ez a főkonfliktus nem igaz. Mert az ilyen szemlélet a bürokrácia hibáinak helyes és szükséges — nagyon is szükséges — ostromozása helyett az állami irányítást, a nép államát támadja. És ez az álfonfliktus egyben elmossa az írónak azt a nagy felelősségét, hogy — mint a nép nevelőjének — a népben, a dolgozóknban is meglévő hibák, visszahúzó erők ellen is küzdenie kell, mert ezért is felelős. Az a kispolgári »népbarátság«, amely ma idealizálja a népet, úgy, ahogy van, amely hibáival együtt pártfogolja a hatalom, a mi hatalmunk, a nép hatalma ellen: nem igazi népbarátság, hanem a nép érdekei ellen támad. Ez nem a népért égő igazi felelősség magatartása.

Vannak, akik az író felelősségét már-már — ha kimondatlanul is — szinte az ellenzéki szereppel azonosítják. Vajjon még régi, nagy író elődeinkre is az ellenzékiesség, vagy pedig az egész nép sorsáért égő felelősség volt-e a jellemző? Feltétlenül az utóbbi. Ady — ha tetszik — ellenzéki költő volt, de nem a vicinális ellenzéki politikusi módján. Az egész nemzet sorsáért való nagy felelősség, ez volt nála: a döntő, az elsősleges, s mert akkor e felelősség csak forradalmi ellenzékiesség magatartásában volt igaz és előrevivő, azért lett az, aki volt: az ellenzéki költő. De ma? Az író történelmi felelőssége — először e hazában — azt parancsolja, hogy »szívvel-lélekkel állj oda pártod, államod politikája mellé íróharcosként!«

Itt szeretnék még szólni a *provincializmus és a nacionalizmus veszélyéről*.

Új irodalmunk nagy vívmánya volt az is, hogy íróink érdeklődési körébe egyre szélesebben belekerült mindaz, ami a világban történik. Íróink, ha nem is hiánytalanul, de mind szélesebben adtak visszhangot a proletár-internacionalizmus népünkben egyre erősebb gyökeret verő érzéseinek. Annak a mély meggyőződésnek, hogy a mi szabadságunk sorsa elválaszthatatlanul összefügg annak a világméretű harcban folyó harcnak a sorsával, amelynek élén felszabadítóink, a hatalmas Szovjetunió halad. Emlékezzünk ez írói munkának olyan sikeres, szép alkotásaira, mint Zelk »A hűség és hála éneke«, mint Benjámín, Kónya, Kuczka, Devecseri, Somlyó s a többi költők legszebb béke-versei, mint Méray Tibor koreai írásai, mint az írói számadások a Szovjetunióban és a testvéri népi demokráciákban tett utazásokról, mint sok költőnk verse Beloianisz elvtárs mártírhalálakor, és így tovább. Íróink nemzetközi látókörének a szélesítésében szép sikereket értek el fordítóink is. Fordításaink színvonala és gazdagsága talán soha nem volt olyan kiteljesedett, mint ma.

Az utóbbi időben viszont azt látjuk, hogy íróink nemzetközi érdeklődése erősen megcsappant és újra erősen fenyegeti a magyar irodalmat, mint fenyegető veszedelem, a provinciális beszűkülés veszélye, az »Extra Hungariam non est vita« álláspontja. Mi mással lehetne magyarázni a haza határain túltekintő, a hazafiság és a nemzetköziség mély összefüggését tükröző írások nagy hiányát? Helyes az, ha a hazáról, a haza tájairól, embereiről egyre melegebben, bensőségesebben zeng a dal, de háttal állni a világnak, az igazi nemzeti érzéssel együtt kibontakozó nemzetköziség érzésének hangot nem adni: provincializmussal, sőt nacionalizmussal fenyeget. S fenyeget az is, hogy egyes íróink a kozmopolitizmust összekevertve a nemzetköziséggel, a proletár-nemzetköziség nagy érzését hagyják cserben írói munkáinkban.

A mi legnagyobb íróink szenvedélyesen magyarok voltak — legyünk mi is azok — de megvetették a parlagiasságot, a »bajuszos magyarság«-ot, a szűklátókörű magyarkodást, s megértették a nemzeti haladás és a nemzetközi haladás összefüggéseit. Az ő hagyatékukat folytatjuk és új irodalmunk eszmei tisztaságáért, eszmei teljes-

ségéért harcolunk, ha ma nagyon határozottan felvetjük, mint komoly veszélyt, a provinciálistizmus veszélyét.

Amikor ilyen hangsúlyosan feltárjuk az irodalmunk egészséges fejlődését veszélyeztető eltorzulásokat, azt is hangsúlyozzuk, hogy mindez nem a Szabad Nép március 15-i cikkében lefektetett elvek revízióját, hanem ellenkezőleg *éppen azok helyes és teljes érvényesülésének a segítségét jelenti*. Hangsúlyozzuk, hogy az ott lefektetett elvek helyességét lényegében egészséges fejlődése, irodalmunk fellendülése alapvetően igazolta. A nagyobb alkotói szabadság, a gazdagon kibontakozó kísérletezések, a valóság bátrabb, sokoldalúbb ábrázolása — láthatjuk — sok új eredményt hozott. Ez tehát továbbra is a helyes út. De csak akkor végzünk jó munkát, ha e helyes úton haladva megküzdünk mind a szektáriánus szűkkebblúséggel, mind pedig azokkal a nézetekkel, amelyek a valóság meghamisítása és szépítése elleni helyes harc címén a szocialista realizmus alapvető igazságait is revidálni akarják! Amikor az öncélúság és a naturalizmus kérdését így felvetjük, nemcsak írói alkotói módszerről beszélünk, hanem emögött arról az eszmei zavarról, amely — ha nem segítünk — oda vezet, hogy egyes íróink eltávolodnak szocialista építésünktől. Szeretném, ha íróink megértenék, hogy nem *visszalépést* akarunk az élet való és sokoldalú, mély ábrázolásától, hanem *éppen ellenkezőleg előrelépést* akarunk.

Ez a harc persze igen bonyolult. Mi sem lenne nagyobb, mint ha most a fürdővízzel — a bajokkal — együtt a gyereket — a komoly eredményeket is — kiöntenénk. **Eörsi** írja említett versében:

»Ki népéért szól, bárha itt-ott téved,
ne bélyegezze senki ellenségnek!«

Persze, az említett eltorzulások nem itt-ott való eltévelyedést, hanem vaskos tévelyegést is jeleznek, de a tévedéseket elkövető írókat nemcsak nem bélyegezzük ellenségnek, hanem a párt bízjuk bennük. Tőlük várja a hibák kijavítását és a helyes út megtalálását. Szeretném hangsúlyozni: *Nem ellenük*, hanem *értük* van a bírálat és azért, hogy valóban minden szavuk szubjektíve is és objektíve is a *népért tudjon szólni*.

A helyes út megtalálásában nagy segítséget jelent számunkra az a vita, amely a Szovjetunióban folyik ma a II. Írókongresszus előkészítéseként és amelyben élesen bírálják Pomerancev burzsoa »őszinteség-elméletét«, amely nálunk sem elintézett probléma még, valamint az egyes szatirák durva szovjetellenes eltévelyedéseit. E viták főtanulságait a mi viszonyainkra alkalmazni komoly és sürgős kötelességünk.

En úgy hiszem, most az a feladatunk, hogy — leküzdve mindenféle helytelen nézetet és komolyan szembefordulva azok irodalmi megnyilvánulásaival — főfigyelmünket arra fordítsuk, hogyan mehetünk még gyorsabban előre népi demokratikus rendszerünk, szocialista építésünk írói szolgálatában. Nem elég, ha íróink mélyen egyetértenek pártunk politikájával és a III. Kongresszuson megszabott feladatokkal. Amint a Szabad Nép cikke írta, *e politika passzív helyeslése helyett mérhetetlenül többre: pártos írói szolgálatra van népünknek szüksége*.

»A gazda szemével...«: nagyon sokszor elhangzott ez a meghatározás a Kongresszuson a felszólalók szájáról is. A mi rendszerünknek eddig is az volt a fő erőssége, hogy milliók érezték magukénak az ország dolgát, milliók szemé vigyázta, féltő gonddal, fejlődő életünket. Baj volt persze, hogy e »gazdai gondoskodást« nem vetjük eléggé számításba, látásunkat nem erősítettük eléggé a multban milliók figyelő tekintetével és tudásunkat nem gazdagítottuk eléggé milliók tapasztalatával. De most az új szakasz politikája éppen azt jelenti, hogy újabb százazrek és milliók ilyen kivitását bontakoztattja ki.

»A gazda szemével...«: ez minálunk azt jelenti, hogy még jobban erősödjék bennünk az írói felelősség. S nemcsak számbavenni azt, hogy mi van ebben az országban, hanem segíteni, nevelni, lelkesíteni is arra, amifelé törhetetlenül megyünk.

Az persze helyes, hogy az író nem pusztá illusztrátor akar lenni, hanem a saját szemével akar látni és kutyatni akarja az életét, az író saját módszerével akarja megközelíteni s műben tükrözni a mi életünk bonyolult törvényszerűségeit. Itt kezdő- [...]